

Núdzový plán

Obsah

Úvod

- 1. Obsah núdzového plánu podľa nariadenia**
- 2. Vnútroštátna legislatíva**
- 3. Úrovne krízovej situácie**
- 4. Úlohy a povinnosti plynárenských podnikov súvisiace s bezpečnosťou dodávky plynu**
- 5. Uplatňovanie trhových opatrení**
- 6. Uplatňovanie netrhových opatrení**
 - 6.1. Obmedzujúce odberové stupne**
 - 6.2. Obmedzujúce vykurovacie krivky**
 - 6.3. Havarijný odberový stupeň**
 - 6.4. Opatrenia zamerané na odstránenie stavu núdze v plynárenstve**
- 7. Informácie o dodávkach a zásobách plynu a informácie na zabezpečenie bezpečnosti dodávok plynu na vymedzenom území**
- 8. Interakcia medzi plynárenským sektorom a sektorom elektroenergetiky v prípade krízovej situácie**
- 9. Krízový štáb**
- 10. Postupy pre spoluprácu susediacich štátov a regionálna dimenzia**

Úvod

Dokument „Núdzový plán“ (ďalej len „EP“) je vypracovaný na základe ustanovení článku 8 a článku 10 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1938 z 25. októbra 2017 o opatreniach na zaistenie bezpečnosti dodávok plynu a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 994/2010 (ďalej len „nariadenie“), podľa ktorého zodpovedný/príslušný orgán v súlade s ustanoveným postupom vypracuje:

- núdzový plán obsahujúci opatrenia, ktoré sa majú prijať na odstránenie alebo zníženie vplyvu prerušenia dodávok plynu v súlade s článkom 10.

Vypracovanie tohto dokumentu podľa nariadenia zastrešuje zodpovedný orgán, ktorý má právomoci v oblasti bezpečnosti dodávky zemného plynu. V podmienkach Slovenskej republiky je týmto orgánom Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) podľa § 88 ods. 2 písm. r) zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“).

Na príprave EP sa podieľali aj plynárenské spoločnosti pôsobiace na Slovensku, a to v oblasti prevádzky plynárenskej infraštruktúry, ako aj dodávateľské podniky predovšetkým poskytnutím údajov potrebných na vypracovanie niektorých častí tohto dokumentu.

1. Obsah núdzového plánu podľa nariadenia

Obsah EP stanovuje článok 10 nariadenia. Podľa tohto článku má obsahovať minimálne nasledujúce náležitosti:

- a) vychádza z úrovni krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1,
- b) vymedzuje úlohy a povinnosti plynárenských podnikov, v prípade potreby prevádzkovateľov prenosových sústav a priemyselných odberateľov plynu vrátane relevantných výrobcov elektrickej energie, so zreteľom na rôznu mieru, do akej sú postihnuté v prípade prerušenia dodávok plynu, a ich súčinnosť s príslušnými orgánmi a v prípade potreby s národnými regulačnými orgánmi na každej z úrovni krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1,
- c) vymedzuje úlohy a povinnosti príslušných orgánov a iných subjektov, ktorým boli pridelené úlohy uvedené v článku 3 ods. 2 na každej z úrovni krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1,
- d) zaručuje, aby sa plynárenským podnikom a priemyselným odberateľom plynu vrátane relevantných výrobcov elektrickej energie poskytol dostatok príležitostí reagovať na úrovne krízovej situácie uvedené v článku 11 ods. 1,
- e) v prípade potreby identifikujú opatrenia a kroky, ktoré sa majú vykonať na zmiernenie potenciálneho vplyvu prerušenia dodávok plynu na diaľkové vykurovanie a na dodávky elektrickej energie vyrábanej z plynu, a to v prípade potreby aj prostredníctvom integrovaného pohľadu na prevádzku energetických systémov v rámci plynárenských sietí a elektrizačných sústav,
- f) stanovujú podrobné postupy a opatrenia, ktoré sa majú dodržiavať na úrovniach krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1 vrátane zodpovedajúcich režimov výmeny informácií,
- g) určuje krízového manažéra a vymedzuje jeho úlohu,
- h) stanovuje, akým spôsobom môžu trhové opatrenia prispieť k zvládnutiu situácie na úrovni pohotovosti a k zmierneniu situácie v stave núdze,
- i) stanovuje, akým spôsobom môžu prispieť netrhové opatrenia, ktoré sú naplánované alebo sa majú vykonať v stave núdze, a posudzuje, do akej miery je použitie takýchto netrhových opatrení potrebné na riešenie krízy. Účinky netrhových opatrení sa posúdia a definujú sa postupy na ich vykonávanie. Netrhové opatrenia sa používajú iba vtedy, ak sa samotnými trhovými mechanizmami už nedokážu zabezpečiť dodávky, najmä chráneným odberateľom, alebo na uplatňovanie článku 13,

- j) opisujú mechanizmy používané na spoluprácu s ďalšími členskými štátmi v rámci úrovni krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1 a dojednania pre výmenu informácií medzi príslušnými orgánmi,
- k) podrobne stanovujú povinnosti plynárenských podnikov a v prípade potreby elektroenergetických podnikov v oblasti podávania správ v prípade úrovni stavu núdze,
- l) opisujú platné technické alebo právne dojednania, aby sa zabránilo neprimeranej spotrebe plynu zo strany odberateľov, ktorí sú pripojení k plynárenskej distribučnej alebo prepravnej sieti, ale nie sú chránenými odberateľmi,
- m) opisujú platné technické, právne a finančné dojednania na uplatňovanie povinností týkajúcich sa solidarity stanovených v článku 13,
- n) uvádza odhad objemu plynu, ktorý by mohli spotrebovať odberatelia chránení solidaritou, pokrývajúci aspoň prípady uvedené v článku 6 ods. 1,
- o) stanovuje zoznam vopred vymedzených opatrení na poskytnutie plynu v prípade stavu núdze vrátane obchodných dohôd medzi stranami zúčastňujúcimi sa na takýchto opatreniach a v prípade potreby kompenzačných mechanizmov určených plynárenským podnikom, pričom sa zohľadní dôvernosť citlivých údajov. Takéto opatrenia môžu zahŕňať cezhraničné dohody medzi členskými štátmi a/alebo plynárenskými podnikmi.

Núdzový plán sa podľa článku 11 ods. 2 aktualizuje každé štyri roky, alebo častejšie, pokiaľ si to okolnosti vyžadujú, alebo na žiadosť Komisie. Zohľadňujú aktualizované posúdenie rizika a závery skúšok vykonaných v súlade s odsekom 3 tohto článku. Plánované konzultácie medzi zodpovednými orgánmi podľa článku 4 ods. 2 sa uskutočnia pred prijatím aktualizovaných plánov.

2. Vnútroštátna legislatíva

Vnútroštátnu legislatívu, ktorá sa zaoberá krízovou situáciou, postupmi a opatreniami, ktoré sa počas obdobia, v ktorom je vyhlásená, uplatňujú, tvorí:

- zákon,
- vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 416/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o postupe pri uplatňovaní obmedzujúcich opatrení pri stave núdze a o opatreniach zameraných na odstránenie stavu núdze v elektroenergetike a podrobnosti o postupe pri vyhlasovaní krízovej situácie a jej úrovne, o vyhlasovaní obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pre jednotlivé kategórie odberateľov plynu, o opatreniach zameraných na odstránenie krízovej situácie a o spôsobe určenia obmedzujúcich opatrení

v plynárenstve a opatrení zameraných na odstránenie krízovej situácie (ďalej len „vyhláška“). Jej ostatná novelizácia nadobudla účinnosť 1. apríla 2019.

3. Úrovne krízovej situácie

Zákon v § 21 ods. 1 ustanovuje jednotlivé úrovne krízovej situácie v súlade s nariadením:

- 1) úroveň včasného varovania (včasné varovanie),
- 2) úroveň pohotovosti (pohotovosť),
- 3) úroveň núdze (stav núdze).

Krízovú situáciu v plynárenstve a jej úroveň na vymedzenom území alebo na časti vymedzeného územia v zmysle ods. 2 vyhlasuje a odvoláva prevádzkovateľ distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území, vo verejnoprávnych hromadných oznamovacích prostriedkoch a pomocou prostriedkov dispečerského riadenia. Tento prevádzkovateľ distribučnej siete bezodkladne oznamuje ministerstvu:

- a) vyhlásenie a odvolanie krízovej situácie a jej úroveň,
- b) informácie o obmedzujúcich opatreniach v plynárenstve, ktoré plánuje prijať,
- c) na požiadanie ďalšie informácie týkajúce sa vyhlásenej krízovej situácie a jej úrovne alebo obmedzujúcich opatrení v plynárenstve,
- d) informáciu, či krízová situácia môže mať za následok podanie žiadosti o poskytnutie pomoci od Európskej únie a jej členských štátov.

V podmienkach Slovenskej republiky je prevádzkovateľom distribučnej siete, ktorý plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území spoločnosť SPP – distribúcia, a.s. Vzhľadom na úlohy, ktoré plynárenský dispečing plní v zmysle platnej legislatívy je ho možné považovať za krízového manažéra v prípade krízovej situácie v plynárenstve.

4. Úlohy a povinnosti plynárenských podnikov súvisiace s bezpečnosťou dodávky plynu

Zákon ustanovuje pre jednotlivých prevádzkovateľov plynárenskej infraštruktúry povinnosti, ktoré sa týkajú bezpečnej a spoľahlivej prevádzky. Príslušné ustanovenia sú uvedené v nasledujúcom texte.

Podľa § 46 ods. 6 a 7 je prevádzkovateľ prepravnej siete povinný:

- zabezpečovať spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie prepravnej siete v záujme vytvorenia otvoreného trhu s plynom,
- zabezpečovať údržbu a rozvoj prepravnej siete pri dodržaní podmienok ochrany životného prostredia,
- zabezpečiť budovanie cezhraničných prepojení potrebných na integráciu prepravných sietí v členských štátoch s dostatočnou kapacitou, ktorá umožňuje uspokojenie všetkých ekonomicky odôvodniteľných a technicky uskutočniteľných požiadaviek účastníkov trhu s plynom na kapacitu cezhraničných prepojení a zohľadňuje požiadavky bezpečnosti dodávok plynu; ekonomickú odôvodniteľnosť požiadaviek prevádzkovateľ prepravnej siete vyhodnocuje na základe záväzných ponúk účastníkov testovania dopytu trhu pre dané cezhraničné prepojenie uskutočneného na základe pravidiel testovania dopytu trhu schválených regulačným úradom (ďalej len „úrad“),
- poskytovať prevádzkovateľovi prepravnej siete, prevádzkovateľovi distribučnej siete a prevádzkovateľovi zásobníka informácie nevyhnutné na zabezpečenie prevádzkyschopnosti prepojenej siete,
- vypracovať každoročne havarijné plány,
- každoročne vypracúvať plán rozvoja prepravnej siete vrátane plánu rozvoja prepojení na obdobie nasledujúcich desiatich rokov (ďalej len „desaťročný plán rozvoja siete“) a predložiť ho ministerstvu a úradu každoročne do 30. novembra na nasledujúcich desať rokov vrátane správy o plnení desaťročného plánu rozvoja siete,
- oznamovať ministerstvu a plynárenskému dispečingu informácie potrebné na vyhlásenie krízovej situácie v plynárenstve podľa nariadenia,
- predložiť na žiadosť ministerstva a úradu návrh kapacity spätného toku plynu alebo žiadosť o vyňatie z povinnosti umožniť obojsmernú kapacitu podľa nariadenia.

Podľa § 55 ods. 1 je prevádzkovateľ prepravnej siete povinný zabezpečiť aj:

- investičné plánovanie zabezpečujúce dlhodobú schopnosť prepravnej siete uspokojovať primeraný dopyt a zaručujúce bezpečnosť dodávky plynu.

Podľa § 48 ods. 2 je výrobca plynu povinný:

- zabezpečiť spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie ťažobnej siete,

- poskytovať prevádzkovateľovi prepravnej siete, prevádzkovateľovi distribučnej siete alebo prevádzkovateľovi zásobníka informácie potrebné na zabezpečenie prevádzkyschopnosti siete o ťažbe plynu a o ťažobnej sieti,
- vypracúvať plán výroby plynu a plán rozvoja ťažobnej siete na obdobie piatich rokov a predložiť ho ministerstvu každoročne do 30. novembra na nasledujúci rok,
- vypracovať každoročne havarijné plány ťažobnej siete.

Podľa § 64 ods. 6 a 7 je prevádzkovateľ distribučnej siete povinný:

- zabezpečovať spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie distribučnej siete za hospodárnych podmienok pri dodržaní podmienok ochrany životného prostredia a energetickú efektívnosť,
- zabezpečovať rozvoj distribučnej siete pri dodržaní podmienok ochrany životného prostredia a na základe ekonomických podmienok tak, aby kapacita siete dlhodobo vyhovovala odôvodneným požiadavkám účastníkov trhu s plynom na prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu,
- poskytovať prevádzkovateľovi distribučnej siete a prevádzkovateľovi prepravnej siete informácie nevyhnutné na zabezpečenie prevádzkyschopnosti prepojenej siete,
- vypracovať každoročne havarijné plány,
- vypracúvať plán rozvoja distribučnej siete na obdobie piatich rokov a predložiť ho ministerstvu každoročne do 30. novembra na nasledujúci rok, vrátane správy o plnení plánu rozvoja distribučnej siete,
- oznámiť ministerstvu vyhlásenie a odvolanie krízovej situácie v plynárenstve podľa nariadenia,
- určiť odberateľovi obmedzujúce opatrenia v plynárenstve, ak odberateľ plynu má uzatvorenú zmluvu o prístupe do distribučnej siete a distribúciu plynu,
- poskytovať údaje o obmedzujúcich opatreniach v plynárenstve prevádzkovateľovi distribučnej siete, ktorý plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území,

Podľa § 66 ods. 3 až 5 plynárenský dispečing:

- a) operatívne riadi vlastnú distribučnú sieť a distribúciu plynu do prepojovacích bodov nadväzujúcich distribučných sietí,

- b) riadi prepojené prepravné siete a distribučné siete na vymedzenom území pri krízovej situácii v plynárenstve a pri činnostiach, ktoré bezprostredne zamedzujú jej vzniku,
- c) technicky riadi rozdeľovanie zdrojov plynu vo vstupných bodoch do prepojených distribučných sietí,
- d) vyhlasuje a odvoláva krízovú situáciu v plynárenstve a jej úroveň podľa nariadenia,
- e) vyhlasuje a odvoláva obmedzujúce opatrenia v plynárenstve podľa § 21,
- f) určuje opatrenia zamerané na odstránenie krízovej situácie v plynárenstve,
- g) predkladá raz týždenne v období od 1. novembra do 31. marca a v prípade krízovej situácie denne ministerstvu za každý deň výpočet kapacity ostatnej infraštruktúry pre prípad prerušenia samostatnej najväčšej plynárenskej infraštruktúry vrátane výpočtu pri zohľadnení vhodných trhových opatrení na strane spotreby v súlade s nariadením,

Plynárenský dispečing má právo vyžadovať od účastníkov trhu s plynom pripojených na distribučnú sieť informácie potrebné na zabezpečenie plnenia svojich úloh. Účastník trhu s plynom je povinný bezodkladne poskytnúť vyžadované informácie.

Plynárenský dispečing je pri plnení úloh podľa písm. d) až f) povinný riadiť sa pokynmi ministerstva. Ministerstvo, aj vzhľadom na nejasnú situáciu okolo pokračovania tranzitu plynu cez Ukrajinu po 31. decembri 2019, vydalo v októbri 2019 pokyn plynárenskému dispečingu týkajúci sa monitorovania dodávok plynu na vymedzené územie v období od 1. novembra 2019 do 31. marca 2020. Účastníci trhu s plynom na základe tohto pokynu poskytujú plynárenskému dispečingu informácie o svojich plánovaných dodávkach plynu pre odberateľov.

Podľa § 67 ods. 6 je prevádzkovateľ zásobníka povinný:

- zabezpečovať spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie zásobníka v záujme vytvorenia otvoreného trhu s plynom,
- zabezpečovať údržbu a rozvoj zásobníka pri dodržaní podmienok ochrany životného prostredia,
- obmedziť ťažbu plynu pre dotknutých účastníkov trhu s plynom, ktorí uskladňujú plyn pre odberateľov mimo vymedzeného územia, na základe rozhodnutia ministerstva,
- poskytovať prevádzkovateľovi prepravnej siete a prevádzkovateľovi distribučnej siete informácie nevyhnutné na zabezpečenie prevádzkyschopnosti prepojenej siete,

- vypracúvať každoročne plán rozvoja zásobníka na obdobie piatich rokov a predložiť ho ministerstvu každoročne do 30. novembra na nasledujúci rok, vrátane správy o plnení plánu rozvoja zásobníka,
- vypracovať každoročne havarijné plány,
- oznamovať ministerstvu a plynárenskému dispečingu skutočnosti potrebné na vyhlásenie krízovej situácie v plynárenstve,

Prevádzkovateľ zásobníka je v prípade stavu núdze v plynárenstve na základe rozhodnutia ministerstva povinný v rozsahu určenom rozhodnutím ministerstva prerušiť ťažbu plynu zo zásobníka pre dotknutých účastníkov trhu s plynom, ktorí uskladňujú plyn pre odberateľov mimo vymedzeného územia, na zaistenie technickej bezpečnosti siete na vymedzenom území; proti rozhodnutiu ministerstva nie je prípustný opravný prostriedok. Ministerstvo rozhodne na návrh prevádzkovateľa distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území a ktorý v tomto návrhu uvedie, u ktorých prevádzkovateľov zásobníka a v akom rozsahu má byť ťažba plynu zo zásobníka prerušená. Prevádzkovateľ zásobníka je povinný prerušenie ťažby plynu zo zásobníka bezodkladne písomne oznámiť dotknutým účastníkom trhu s plynom. Po odvolaní stavu núdze v plynárenstve je prevádzkovateľ zásobníka povinný bezodkladne obnoviť ťažbu plynu zo zásobníka. Ak v dôsledku prerušenia ťažby plynu zo zásobníka vznikla škoda, má dotknutý účastník trhu s plynom právo uplatniť nárok na náhradu škody a ušlého zisku len vtedy, ak prevádzkovateľ zásobníka neplnil oznamovaciu povinnosť.

Podľa § 69 ods. 2 je dodávateľ plynu povinný:

- riadiť sa v prípade krízovej situácie v plynárenstve podľa nariadenia opatreniami plynárenského dispečingu alebo príslušného dispečingu,
- dodržiavať štandard bezpečnosti dodávok plynu podľa § 22,
- určiť odberateľovi obmedzujúce opatrenia v plynárenstve v zmluve o dodávke plynu,
- poskytovať údaje o obmedzujúcich opatreniach v plynárenstve prevádzkovateľovi distribučnej siete.

Podľa ustanovení § 88 ministerstvo:

- zabezpečuje sledovanie dodržiavania bezpečnosti dodávky elektriny a plynu,

- prijíma opatrenia zamerané na zabezpečenie bezpečnosti dodávok elektriny a plynu vrátane rozhodnutia o prerušení ťažby plynu zo zásobníka pre dotknutých účastníkov trhu s plynom, ktorí uskladňujú plyn pre odberateľov mimo vymedzeného územia,
- určuje rozsah kritérií technickej bezpečnosti sústavy a siete,
- rozhoduje o uplatnení opatrení, ak ide o:
 1. ohrozenie celistvosti a integrity sústavy a siete,
 2. ohrozenie bezpečnosti a spoľahlivosti prevádzky sústavy a siete,
- uverejňuje každoročne do 31. júla správu o výsledkoch monitorovania bezpečnosti dodávok elektriny a správu o výsledkoch monitorovania bezpečnosti dodávok plynu a o prijatých a predpokladaných opatreniach na riešenie bezpečnosti dodávok elektriny a plynu; správy uverejňuje vo vestníku ministerstva a na webovom sídle ministerstva a zasiela Komisii,
- je zodpovedným orgánom a plní úlohy zodpovedného orgánu podľa nariadenia okrem úloh, ktoré podľa zákona plní prevádzkovateľ distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území,
- žiada príslušné orgány iných členských štátov o posilnenie obojsmernej kapacity cezhraničného prepojenia prepravnej siete z dôvodu bezpečnosti podľa nariadenia a prijíma obdobné žiadosti príslušných orgánov iných členských štátov,

Ministerstvo pri návrhu opatrení zameraných na zabezpečenie bezpečnosti dodávok elektriny a plynu zohľadní:

- a) význam zabezpečenia kontinuity dodávok elektriny a plynu,
- b) význam transparentného a stabilného regulačného rámca,
- c) vplyv opatrení na cenu elektriny a plynu pre koncových odberateľov,
- d) vnútorný trh a možnosti cezhraničnej spolupráce v súvislosti s bezpečnosťou dodávok elektriny a plynu,
- e) význam podpory hospodárskej súťaže na trhu s elektrinou a plynom,
- f) potrebu pravidelnej údržby, prípadne aj obnovy prenosovej sústavy, prepravnej siete, distribučnej sústavy a distribučnej siete na zachovanie výkonu sústav a sietí,
- g) význam podpory elektriny vyrábanej z obnoviteľných zdrojov energie a podpory kombinovanej výroby založenej na dopyte po využiteľnom teple na vnútornom trhu s elektrinou,

h) potrebu zabezpečiť dostatočnú prepravnú, prenosovú a výrobnú rezervnú kapacitu pre stabilné fungovanie trhu s elektrinou a plynom.

Opatrenia nesmú byť diskriminačné a nesmú predstavovať neprimerané zaťaženie účastníkov trhu vrátane nových účastníkov trhu a podnikov s malým podielom na trhu a nesmú vytvárať prekážky liberalizovanému trhu s elektrinou a plynom. Ministerstvo rozhodne o prerušení ťažby plynu zo zásobníka pre dotknutých účastníkov trhu s plynom, ktorí uskladňujú plyn pre odberateľov mimo vymedzeného územia, po zvážení prijatia dostupných opatrení zameraných na zaistenie technickej bezpečnosti siete na vymedzenom území vrátane možnosti cezhraničnej spolupráce, v súlade s nariadením.

Opatrenia sa môžu ukladať ako:

- a) tarifné opatrenia alebo netarifné opatrenia,
- b) povinnosť zabezpečiť alebo vykonať technické alebo organizačné opatrenia,
- c) povinnosť zdržať sa konania alebo činností,
- d) poskytnutie ekonomických stimulov.

Pri ukladaní opatrení sa môže narušiť fungovanie trhu s elektrinou alebo trhu s plynom len v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas potrebný na dosiahnutie účelu uloženého opatrenia. Pri uložených opatreniach nie je prípustné robiť rozdiely medzi cezhraničnými a vnútroštátnymi zmluvami. Ministerstvo je povinné uložené opatrenia zrušiť, ak pominú dôvody ich uloženia. Zodpovednosť osoby, ktorej boli uložené opatrenia, za škodu spôsobenú v dôsledku plnenia uložených opatrení, je vylúčená.

Ministerstvo informuje Komisiu o:

- prijatých a predpokladaných opatreniach na riešenie bezpečnosti dodávok elektriny a plynu,
- preventívnom akčnom pláne a núdzovom pláne podľa nariadenia,
- skutočnostiach týkajúcich sa medzivládnych dohôd uzavretých s tretími štátmi v rozsahu podľa nariadenia,
- spolupráci s iným členským štátom ohľadom bezpečnosti dodávok plynu na vnútornom trhu so zemným plynom; rovnako informuje aj ostatné členské štáty.

5. Uplatňovanie trhových opatrení

V prípade vyhlásenia krízovej situácie plynárenským dispečingom a to úrovne včasného varovania alebo úrovne pohotovosti sa poskytuje plynárenským spoločnostiam priestor na riešenie vzniknutej situácie predovšetkým využitím dostupných trhových mechanizmov, ktoré sú v podobe neúplného a orientačného zoznamu opatrení uvedené v prílohe č. 4 vyhlášky.

6. Uplatňovanie netrhových opatrení

Využitie netrhových opatrení sa predpokladá až v čase, keď plynárenské podniky nebudú schopné zvládnuť riešenie vyhlásenej krízovej situácie – úrovne núdze (stavu núdze).

Podrobnosti ustanovuje vyhláška.

Obmedzujúce opatrenia v plynárenstve vyhlasuje a odvoláva na vymedzenom území alebo na časti vymedzeného územia prevádzkovateľ distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území vo verejnoprávnych hromadných oznamovacích prostriedkoch a pomocou prostriedkov dispečerského riadenia. Tieto opatrenia závisia od úrovne krízovej situácie.

Obmedzujúce opatrenia v plynárenstve na odstránenie rozdielu medzi zdrojmi a spotrebou plynu plynárenský dispečing vykonáva uplatnením:

- a) obmedzujúcich odberových stupňov pre odberné miesta odberateľa so zmluvne dohodnutým ročným množstvom zemného plynu na obdobie 12 po sebe nasledujúcich mesiacov nad 641,4 MWh alebo nad 60 000 m³,
- b) obmedzujúcich vykurovacích kriviek pre odberné miesta odberateľa so zmluvne dohodnutým ročným množstvom zemného plynu na obdobie 12 po sebe nasledujúcich mesiacov nad 641,4 MWh alebo nad 60 000 m³,
- c) havarijného odberového stupňa pre všetkých odberateľov.

6.1 Obmedzujúce odberové stupne

Obmedzenie odberu plynu podľa obmedzujúcich odberových stupňov uplatňuje plynárenský dispečing pre odberné miesta odberateľa, u ktorého viac ako 50 % ročného odberu plynu nezávisí od vonkajšej teploty ovzdušia (ďalej len „odberateľ nezávislý od vonkajšej teploty ovzdušia“).

Základným odberovým stupňom je odberový stupeň 3, podľa ktorého sa odber plynu uskutočňuje bez obmedzenia. Základný odberový stupeň 3 uplatňujúci sa počas vyhlásenia obmedzujúcich opatrení je určený denným množstvom plynu odberateľa v m³.

Obmedzujúce odberové stupne sú odvodené od základného odberového stupňa a znižujú zmluvne dohodnuté denné množstvo plynu.

Pri obmedzujúcom odberovom stupni

- a) 5 - odberné miesta odberateľa so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 4 000 MWh alebo nad 374 181 m³ znižujú odber plynu pod hodnotu základného odberového stupňa,
- b) 4 a 6 - odberné miesta odberateľa so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 4 000 MWh alebo nad 374 181 m³ znižujú odber plynu pod hodnotu základného odberového stupňa, ale nad hodnotu bezpečnostného minima. Pri odberovom stupni 4 odberateľ, ktorému je určený tento odberový stupeň, prechádza na náhradné palivo najneskôr do 8 hodín od vyhlásenia tohto odberového stupňa. Pri odberovom stupni 6 odberateľ, ktorému je určený tento odberový stupeň, prechádza na náhradné palivo najneskôr do 24 hodín od vyhlásenia tohto odberového stupňa,
- c) 7 - odberné miesta odberateľa so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 4 000 MWh alebo nad 374 181 m³ znižujú odber plynu pod hodnotu odberového stupňa 5, ale nad hodnotu bezpečnostného minima,
- d) 8 - odberné miesta odberateľa so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 641,4 MWh alebo nad 60 000 m³ znižujú odber plynu na úroveň bezpečnostného minima bezodkladne od vyhlásenia obmedzujúcich opatrení, ak je možné odber plynu znížiť bez poškodenia výrobného zariadenia odberateľa. Ak nie je možné bezodkladne znížiť odber plynu na hodnotu bezpečnostného minima bez poškodenia výrobného zariadenia, odberateľ plynu navrhne časový harmonogram potrebný na zníženie odberu, tento harmonogram odôvodní objektívne preskúmateľnými podkladmi. Bezpečnostné minimum je najnižšou hodnotou denného odberu plynu na odbernom mieste odberateľa, ktorá je nevyhnutne potrebná na zaistenie bezpečnosti výrobných zariadení a obsluhy a na zamedzenie vzniku škôd. Bezpečnostné minimum je určené pre jednotlivé odberné miesta odberateľa v absolútnej hodnote v merných jednotkách zemného plynu v m³, alebo výnimočne na základe dohody odberateľa plynu s dodávateľom plynu v percentách zo základného odberového stupňa,
- e) 9 - odberné miesta odberateľa so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 641,4 MWh alebo nad 60 000 m³ znižujú odber plynu na nulu. Ak nie je možné bezodkladne ukončiť odber plynu bez poškodenia výrobného zariadenia, odberateľ plynu navrhne časový harmonogram potrebný na ukončenie odberu, tento harmonogram odôvodní objektívne preskúmateľnými podkladmi.

Odberateľ znižuje odber plynu na odberných miestach na úroveň bezpečnostného minima, ak zabezpečuje:

1. bezpečnosť štátu,
2. činnosť ústavných orgánov,
3. výrobu potravín dennej spotreby pre obyvateľstvo okrem výroby alkoholických a tabakových výrobkov,
4. spracovanie potravín, ktoré podliehajú rýchlej skaze,
5. prevádzku živočíšnej výroby s nebezpečenstvom uhynutia hospodárskych zvierat,
6. výrobu alebo skladovanie životu a zdraviu nebezpečných látok a zmesí vyžadujúcich osobitné bezpečnostné podmienky,
7. výrobu tepla pre odberateľov v domácnosti,
8. nevyhnutné potreby prevádzky zdravotníckych zariadení,
9. výrobu elektriny,
10. prevádzku prepravnej siete,
11. spracovanie, skladovanie a distribúciu ropy a ropných produktov,
12. prevádzku vodární alebo čistiární odpadových vôd,
13. prevádzku asanačného zariadenia,
14. prevádzku krematória.

Ak využíva odberateľ plyn aj na iné účely ako v bodoch 1 až 14, znižuje túto časť odberu plynu na nulu. Ak nemôže túto časť odberu plynu bezodkladne ukončiť bez poškodenia výrobného zariadenia, navrhne časový harmonogram potrebný na ukončenie odberu, harmonogram odôvodní objektívne preskúmateľnými podkladmi.

Obmedzujúce odberové stupne 4 a 6 môžu byť vyhlásené a môžu nadobudnúť účinnosť súčasne so základným odberovým stupňom alebo s obmedzujúcimi odberovými stupňami 5 a 7.

Vyhlásenie obmedzujúcich odberových stupňov pri hroziacom nedostatku plynu alebo obmedzení dodávok plynu uskutočňuje plynárenský dispečing z vlastného podnetu alebo na požiadanie ministerstva.

Pri odbere plynu na úrovni bezpečnostného minima nie je odberateľ oprávnený zabezpečovať výrobu okrem odberateľov uvedených v písmenách a) až j). Zastavenie výroby sa nevzťahuje ani na odberateľov, ktorí plyn používajú na stabilizáciu výroby z obnoviteľných zdrojov energie, pričom nesmie byť prekročená stanovená hodnota bezpečnostného minima. Horná hranica hodnoty bezpečnostného minima na odbernom mieste odberateľa musí byť stanovená objektívne, pritom nesmie presiahnuť úroveň najviac 90 % zo základného odberového stupňa podľa uzavretej zmluvy o dodávke plynu s dodávateľom plynu.

Bezpečnostné minimum na časť odberu plynu na odbernom mieste najviac do 90 % základného odberového stupňa podľa uzavretej zmluvy o dodávke plynu s dodávateľom plynu je pre odberné miesta odberateľa nezávislého od vonkajšej teploty ovzdušia, ktorý preukázateľne odoberá plyn na:

- a) výrobu potravín dennej spotreby pre obyvateľov okrem výroby alkoholických a tabakových výrobkov,
- b) spracovanie potravín, ktoré podliehajú rýchlej skaze,
- c) zabezpečenie prevádzky živočíšnej výroby s nebezpečenstvom uhynutia hospodárskych zvierat,
- d) výrobu tepla pre odberateľov v domácnosti,
- e) zabezpečenie nevyhnutných potrieb prevádzky zdravotníckych zariadení,
- f) výrobu elektriny,
- g) prevádzku vodárne alebo čistiarne odpadových vôd,
- h) spracovanie, skladovanie a distribúciu ropy a ropných produktov,
- i) prevádzku asanačného zariadenia,
- j) prevádzku krematória.

Výsledná hodnota bezpečnostného minima sa určí ako súčet hodnôt bezpečnostného minima na časť odberu využívaného na účel uvedený v písmenách a) až j) a bezpečnostného minima na časť odberu plynu využívaného na iný účel. Pre odberateľov, ktorí preukázateľne odoberajú plyn na prevádzku prepravnej siete, je bezpečnostné minimum na časť odberu plynu využívaného na takto vymedzené účely 100 % základného odberového stupňa podľa uzavretej zmluvy o dodávke plynu s dodávateľom plynu.

Odberateľ plynu odsúhlasí hodnotu bezpečnostného minima, obmedzujúce odberové stupne a obmedzujúce vykurovacie krivky s dodávateľom plynu pre odberné miesta odberateľa pri uzavretí zmluvy o dodávke plynu. Ak má oprávnený odberateľ uzatvorenú zmluvu na distribúciu plynu, dohodne výslednú hodnotu bezpečnostného minima, obmedzujúce odberové stupne a obmedzujúce vykurovacie krivky s prevádzkovateľom distribučnej siete pri uzavretí zmluvy o distribúcii plynu.

6.2 Obmedzovacie vykurovacie krivky

Obmedzenie odberu plynu vykurovacími krivkami je uplatňované pre odberateľov, u ktorých 50 % a viac ročného odberu plynu závisí od vonkajšej teploty ovzdušia (ďalej len „odberateľ závislý od vonkajšej teploty ovzdušia“).

Základnou vykurovacou krivkou je prvá vykurovacia krivka, pri ktorej odberateľ uskutočňuje odber plynu do najvyššieho zmluvne dohodnutého denného množstva.

Obmedzujúce vykurovacie krivky sú odvodené od základnej vykurovacej krivky a predstavujú zníženie denného odberu plynu v porovnaní so základnou vykurovacou krivkou.

Obmedzujúcimi vykurovacími krivkami sú:

a) druhá vykurovacia krivka, ktorá určuje znížený denný odber plynu vo vzťahu k základnej vykurovacej krivke takto:

1. 100 % pre odberateľov so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu na odbernom mieste do 4 000 MWh alebo do 374 181 m³ vrátane, pre zdravotnícke zariadenia a pre tepelné energetické zariadenia zabezpečujúce vykurovanie zdravotníckych zariadení,
2. najviac 90 % pre tepelné energetické zariadenia zabezpečujúce vykurovanie bytov a pre objekty škôl,
3. najviac 85 % pre ostatných odberateľov,

b) tretia vykurovacia krivka, ktorá určuje znížený denný odber plynu na odbernom mieste vo vzťahu k základnej vykurovacej krivke takto:

1. 100 % pre odberateľov so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu do 4 000 MWh alebo do 374 181 m³ vrátane, pre zdravotnícke zariadenia a pre tepelné energetické zariadenia zabezpečujúce vykurovanie zdravotníckych zariadení,
2. najviac 80 % pre tepelné energetické zariadenia zabezpečujúce vykurovanie bytov a pre objekty škôl,
3. najviac 70 % pre ostatných odberateľov.

Odberateľ plynu, ktorý využíva časť odberu plynu na vykurovanie zdravotníckeho zariadenia alebo na vykurovanie bytov, dohodne s dodávateľom plynu v zmluve o dodávke plynu časť odberu plynu vyjadrenú v percentách z celkového odberu využívaného na tento účel a obmedzujúce vykurovacie krivky ako vážený priemer predpokladaného množstva odberu využívaného na tento účel. Odberateľ, ktorý časť odberu plynu využíva pre technologické potreby výrobných zariadení, pri vyhlásení obmedzujúceho odberového stupňa 8 alebo 9 nie je oprávnený zabezpečovať výrobu okrem odberateľov definovaných v písmenách a) až j).

6.3 Havarijný odberový stupeň

Havarijným odberovým stupňom je stupeň 10, pri ktorom je nulový odber plynu. Pri jeho vyhlásení je dodávka plynu prerušená pre všetkých odberateľov.

6.4 Opatrenia zamerané na odstránenie stavu núdze v plynárenstve

Opatrenia na odstránenie stavu núdze v plynárenstve sa vykonávajú ako osobitné postupy na obnovenie riadnej prevádzky prepravnej a distribučnej siete bezodkladne.

Pri odstraňovaní stavu núdze postupujú prevádzkovatelia sietí podľa schválených havarijných plánov, pokynov plynárenského dispečingu a pokynov vlastného dispečingu.

Vplyv využívaných opatrení na životné prostredie je možné posúdiť vždy až po ich uplatnení. Je však možné konštatovať, že v prípade prechodu na dostupné alternatívne palivá pre jednotlivé typy činností bude vplyv na životné prostredie negatívny.

7. Informácie o dodávkach a zásobách plynu a informácie na zabezpečenie bezpečnosti dodávok plynu na vymedzenom území

Prevádzkovateľ zásobníka po vyhlásení obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pri stave núdze do odvolania stavu núdze ministerstvu poskytuje denné informácie o:

- a) skutočnom stave zásob jednotlivých účastníkov trhu s plynom, ktorí majú s prevádzkovateľom zásobníka uzatvorenú zmluvu o prístupe do zásobníka a uskladňovaní plynu,
- b) najväčšom vŕačnom a ŕažobnom výkone jednotlivých účastníkov trhu s plynom, ktorí majú s prevádzkovateľom zásobníka uzatvorenú zmluvu o prístupe do zásobníka a uskladňovaní plynu,
- c) skutočnej ŕažbe plynu zo zásobníka pre jednotlivých účastníkov trhu s plynom, ktorí majú s prevádzkovateľom zásobníka uzatvorenú zmluvu o prístupe do zásobníka a uskladňovaní plynu.

Plynárenský dispečing po vyhlásení obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pri stave núdze do odvolania stavu núdze poskytuje ministerstvu denné informácie o:

- a) dodržiavaní obmedzujúcich opatrení a zmluvne stanovenej hodnoty individuálneho odberu na úrovni bezpečnostného minima dohodnutého v zmluve o dodávke plynu alebo zmluve o distribúcii plynu konkrétnymi odberateľmi so zmluvne dohodnutým ročným odberom nad 4 000 MWh alebo nad 374 181 m³,
- b) celkovom dennom objeme distribuovaného plynu v distribučnej sieti pre odberateľov so zmluvne dohodnutým ročným množstvom odberu plynu nad 4 000 MWh alebo nad 374 181 m³,

c) plnení opatrení dohodnutých s ministerstvom na riešenie stavu núdze na vymedzenom území.

Prevádzkovateľ prepravnej siete po vyhlásení obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pri stave núdze do odvolania stavu núdze poskytuje ministerstvu denné informácie o toku plynu za deň v miliónoch m³ na všetkých cezhraničných vstupných a výstupných bodoch.

Plynárenský dispečing vyhodnocuje denne úroveň dostupných zdrojov plynu na nasledujúce tri dni a očakávanú spotrebu plynu na vymedzenom území.

8. Interakcia medzi plynárenským sektorom a sektorom elektroenergetiky v prípade krízovej situácie

Vzhľadom na skúsenosti z vlny výnimočne chladného počasia zo začiatku roka 2012, pri ktorej hrozili dopady na stabilitu elektrizačných sústav v niektorých členských štátoch bol do slovenskej národnej legislatívy – vyhlášky – zapracovaný mechanizmus komunikácie a postupu pre dispečing prenosovej sústavy a plynárenský dispečing.

Ak dôjde k stavu núdze v plynárenstve, dispečing prevádzkovateľa prenosovej sústavy môže pri uplatnení obmedzujúcich opatrení v elektroenergetike požiadať plynárenský dispečing o pozastavenie uplatnenia obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pre jednotlivých poskytovateľov podporných služieb v elektroenergetike, ktorí sú viazaní na odber zemného plynu. Ak to umožní situácia v zásobovaní plynom, plynárenský dispečing na základe žiadosti dispečingu prevádzkovateľa prenosovej sústavy pozastaví vykonávanie obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pre poskytovateľov podporných služieb v elektroenergetike na nevyhnutnú dobu, ktorú dispečing prevádzkovateľa prenosovej sústavy odôvodní v žiadosti. Pozastavenie vykonávania obmedzujúcich opatrení v plynárenstve na konkrétny čas oznámi dispečing prevádzkovateľa prenosovej sústavy poskytovateľovi podpornej služby a ministerstvu.

9. Krízový štáb

Krízový štáb v prípade vyhlásenia krízovej situácie zriaďuje a zvoláva minister hospodárstva. Členmi krízového štábu sú zástupcovia ministerstva, prevádzkovateľov plynárenskej infraštruktúry (prepravnej siete, zásobníkov ako aj distribučnej siete – plynárenského dispečingu), Úradu pre reguláciu sieťových odvetví, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, najvýznamnejšieho dodávateľa zemného plynu, v ktorom akcionárske práva vykonáva ministerstvo.

Ďalší členovia krízového štábu môžu byť prizvaní v závislosti od aktuálnej situácie – napr. zástupca prevádzkovateľa prenosovej sústavy pre prípad možnosti vzniku problémov so zabezpečením stability prenosovej sústavy.

Zasadnutie krízového štábu sa zvyčajne uskutočňuje na dennej báze, periodicitu je však možné prispôbiť aktuálnej potrebe.

Úlohou krízového štábu je predovšetkým koordinácia postupov na národnej úrovni, získavanie aktuálnych informácií o vývoji zásobovania plynom za uplynulý deň na základe informácií plynárenského dispečingu a prevádzkovateľov plynárenskej infraštruktúry, vyhodnotenie predpokladov o spotrebe a dostupných zdrojoch plynu na najbližšie obdobie, o uplatňovaní prípadných ďalších obmedzujúcich opatrení resp. ich odvolania. Výstupy z rokovania slúžia pre informovanie širokej verejnosti ako aj príslušných inštitúcií resp. orgánov na úrovni EÚ.

10. Postupy pre spoluprácu susediacich štátov a regionálna dimenzia

Spolupráca so susednými krajinami prebieha predovšetkým na úrovni prevádzkovateľov plynárenskej infraštruktúry – prepravnej siete. Znamená najmä operatívnu výmenu informácií ako aj koordináciu postupov v súvislosti s krízovou situáciou. Ide predovšetkým o zabezpečenie kontaktných údajov (telefón, email) na okamžité doručenie informácii o „výnimočnej udalosti“ a následné rozhodovanie o postupoch.

Pre oblasť výmeny informácií je to predovšetkým kontakt jednotlivých zodpovedných orgánov pre oblasť bezpečnosti dodávok plynu v rámci konzultačného procesu k preventívnym akčným plánom a núdzovým plánom a na európskej úrovni Koordinačná skupina pre plyn, ktorej činnosť upravuje nariadenie v článku 4.

V súvislosti so zavedením novej úrovne regionálnej spolupráce je v tomto pláne ako prvom, ktorý implementuje príslušné ustanovenia nariadenia, navrhnuté zaistenie toho, aby všetci členovia príslušnej rizikovej skupiny mali aktuálne informácie o situácii predovšetkým v prípade neočakávaných udalostí a na základe informácii dokázali včas reagovať na danú situáciu s cieľom zabrániť rozšíreniu krízy, prípadne pomôcť s riešením v postihnutých členských štátoch.

Aj z tohto dôvodu je vhodné zaistiť informovanie ostatných príslušných orgánov v rámci jednotlivých krízových skupín – či už o úrovni krízovej situácie vyhlásenej v členskom štáte ako aj o opatreniach na zmiernenie danej situácie. Príslušný orgán členského štátu, ktorý vyhlásil niektorú z úrovní krízovej situácie by mal v lehote maximálne jeden deň informovať o tejto skutočnosti príslušné orgány v rámci rizikovej skupiny.

Na úrovni prevádzkovateľov prepravných sietí je v súčasnosti nastavená spolupráca v rámci ReCo System for Gas. Aj keď je tento systém považovaný najmä za preventívne opatrenie, dá sa vzhľadom na jeho možnosti ako sú napr. swapy alebo poskytnutie kapacity navyše, využiť aj v prípade vzniku mimoriadnej situácie.

Mechanizmus solidarity

Nariadenie v článku 13 zaviedlo mechanizmus solidarity, čo znamená dodávku plynu členským štátom, v ktorých už z dôvodu závažnosti krízovej situácie nie je možné vykonávať dodávku plynu chráneným odberateľom od členských štátov, ktoré ešte sú schopné svojim chráneným ako aj iným odberateľom plyn dodávať. Členské štáty sa majú dohodnúť na technických, právnych a finančných dojednaniach, ktoré zabezpečia fungovanie tohto mechanizmu v praxi.

V súčasnosti prebiehajú expertné diskusie medzi príslušnými členskými štátmi ako aj na úrovni Koordinačnej skupiny pre plyn o podobe uvedených dojednaní. V čase, keď sa podarí na ich podobe dohodnúť budú tieto dojednania (resp. informácie o nich) doplnené aj do tejto časti PAP.

Pokiaľ ide o odhad minimálneho objemu potrebného pre účely solidarity – celková spotreba domácností za rok 2018 predstavovala 1,33 mld. m³, pričom spotreba počas zimných mesiacov uvedeného roka (január – marec a október – december) dosiahla 87 % z celkovej spotreby. Pri zohľadnení dát za roky 2016, 2017 a 2018 je priemerná ročná spotreba domácností 1,39 mld. m³, počas zimných mesiacov predstavuje takmer 85 % celkovej spotreby. K uvedenému minimálnemu objemu je ešte nutné uvažovať so spotrebou ďalších odberateľov, ktorí patria do kategórie základných sociálnych služieb.